

Pojava i razvoj muzeja u Hrvatskoj

Hećimović, Ana-Marija

Undergraduate thesis / Završni rad

2012

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:142:850397>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-23**

FILOZOFSKI FAKULTET
SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet

Preddiplomski studij Informatologije

Ana – Marija Hećimović

Pojava i razvoj muzeja u Hrvatskoj

Završni rad

Mentor: doc. dr. sc. Boris Badurina

Osijek, 2012.

SADRŽAJ:

1. UVOD	4
2. POJAVA I UPORABA POJMA MUZEJA U HRVATSKOJ.....	4
2.1. Prvi hrvatski primjeri.....	5
3. OBLICI SABIRANJA U SLUŽBI PAMĆENJA	6
3.1. Crkvene riznice	6
3.2. Kanonici kustosi.....	6
3.3. Vrste različitih predmeta i načini sabiranja	7
3.4. Svjetovne riznice.....	7
3.5. Sabiranje i čuvanje oružja.....	8
3.6. Armamentariji.....	9
4. OBLICI SABIRANJA U SLUŽBI SAZNAVANJA	9
4.1. Epigrafske zbirke	9
4.2. Hektorovićev Tvrđalj.....	10
4.3. Od splitskog nadbiskupskog muzeja do Augustova hrama u Puli?.....	11
4.4. Numizmatičke zbirke.....	12
4.5. Kabineti svijeta	12
5. MUZEJI U PRVOJ POLOVINI 19. STOLJEĆA.....	13
6. MUZEJI U DRUGOJ POLOVINI 19. STOLJEĆA	16
7. MUZEJI U 20. STOLJEĆU	17
7.1. Likovno - umjetničke galerije.....	18
7.2. Povijesni muzeji	19
7.3. Prirodoslovno - etnografski muzeji	19
7.4. Arheološki muzeji	19
7.5. Tehnički muzeji	20
8. MUZEJI U HRVATSKOJ DANAS.....	20
9. ZAKLJUČAK.....	22
10. LITERATURA.....	23

Sažetak

Cilj ovoga rada je prikazati pojavu i razvoj muzeja u Hrvatskoj, od samih početaka sve do današnjih dana. U radu se govori o pojavi i uporabi pojma muzeja u Hrvatskoj, o oblicima sabiranja, o crkvenim i svjetovnim riznicama, epigrafskim i numizmatičkim zbirkama te kabinetima svijeta koje su preteče pravih muzeja. Zatim se govori o prvim pravim muzejima u Hrvatskoj, o razvoju i karakteristikama muzeja u prvoj i drugoj polovici devetnaestoga stoljeća, te o muzejima u dvadesetome stoljeću.

KLJUČNE RIJEČI: muzej, Hrvatska, razvoj, zbirke

1. Uvod

Muzej je ustanova koja u službi općeg interesa sakuplja, čuva, izučava i izlaže zbirke starina i umjetnina, te prirodoslovne, tehničke i slične predmete. Muzeji se dijele na: znanstvene (arheološki, povijesni, etnografski, prirodoslovni, tehnički, vojni, kriminalistički, higijenski, školski, pomorski i dr.) i umjetničke (koji sadrže zbirke slika, skulptura, grafika i objekata primijenjene umjetnosti). Po karakteru, strukturi i teritorijalnoj kompetenciji dijelimo ih na državne, zemaljske, pokrajinske, gradske i zavičajne. Često se upotrebljavaju i nazivi galerija (za veće zbirke slika i skulptura) i kabinet (za zbirke grafika, novaca i medalja).

Postanku muzeja je prethodio razvoj crkvenih i privatnih zbirka te svjetovnih riznica; od ovih predmuzejskih vrsta razvile su se ne samo pojedine danas javnosti otvorene riznice i zbirke, nego i sami muzeji, koji su znatnim dijelom otkupili cijele privatne zbirke ili njihove dijelove. No, krenut ćemo s pojavom pojma muzeja u Hrvatskoj.

2. Pojava i uporaba pojma muzej u Hrvatskoj

Pojam muzeja su uveli humanisti. Vraćajući se klasičnim izvorima, upravo su oni ponovno otkrili Musaeum kao mjesto ili prostor u kojem obitavaju božice umjetnosti - muze. Najsnažnije izvorišno mjesto za to svakako je bio aleksandrijski Mouseion, veliki znanstveni istraživački centar s laboratorijima, predavaonicama i knjižnicama koje su bile ukrašene umjetničkim djelima, osobito prikazima Muza, a čiji je zadatak bio inspirirati i ohrabriti znanstvenike i umjetnike u radu. Tako je i prototip za mnoge muzeje u razdoblju renesanse u Italiji i šire, vila diplomata, humanista i liječnika Paola Giovija na jezeru Como kao prigradsko i učeno dokolište.¹

Dakle, pojam Musaeum u 16. je stoljeću prvenstveno označavao prostor u kojem su se odvijali procesi učenja, saznavanja, a svakako i umjetničkog stvaranja. No, humanisti 16. i 17. stoljeća nisu se mogli zadovoljiti samo sabiranjem i proučavanjem tekstova. Zbog istraživanja i interpretiranja svijeta oko sebe sabirali su i grupirali predmete te na taj način stvarali zbirke. Italija u 16. stoljeću već koristi latinsku riječ Musaeum, ali i talijanizirani oblik museo, za

¹ Vujić, Žarka: Izvori muzeja u Hrvatskoj. Zagreb: Art magazin Kontura, 2007. Str. 17.

prostorije u kojima su se smještale sabrane prirodne rukotvorine načinjene ljudskom rukom te knjige.²

Napokon, 1683. u Oxfordu u Engleskoj dolazi zaista do ključnog trenutka u povijesti muzeja. Jedna prirodoslovna zbirka, označena imenom svog posljednjeg vlasnika kao Ashmolean Musaeum postaje vlasništvom Sveučilišta, smješta se u funkcionalnu zgradu i otvara vrata posjetiteljima. I tako muzej prelazi čitav put od zatvorena i mirna prostora za učenje koji nije nužno napučen sabranim predmetima do javne institucije koja posjeduje zbirke.

2. 1. Prvi hrvatski primjeri

Pojam muzej se na domaćem tlu pojavio u uporabi u 17. stoljeću i to u latinskom obliku Musaeum, u kojem će ustrajavati sve do 19. stoljeća i stupanja hrvatskog jezika na javnu scenu. Naime, pojam muzej tijekom duga vremena u Hrvatskoj nije imao današnje značenje. Riječ Musaeum vezana je uz crkvene zajednice u Hrvatskoj, najčešće označavajući učionicu. U rječnicima je muzej spominjan kao i tezaur ili armamentarij upućujući na aktivnosti prikupljanja i stvaranja skupa vrijednosti.³

U slikovnom rječniku Orbis sensualium pictus iz 1658. se spominje definicija Musaeuma kao mjesta gdje učenjak, odvojen od ljudi, sjedi sam, predan studijima. Doista ni u jednom domaćem primjeru uporabe pojma Musaeum nisu pronađeni sabrani predmeti baštine. Za radnu sobu u talijanskom i kulturnom govornom području redovito se rabio pojam studio, dok je Museo u Italiji doista označavao, pogotovo na kraju 17. stoljeća prostor sa zbirdama.⁴

Na dostupnosti svima kao i na korištenju zbirki za potrebe pouke i objašnjavanja počivala je ideja muzeja koja se rodila u svojoj potpunosti tijekom Francuske revolucije i to četiri desetljeća poslije Splitskog nadbiskupskog muzeja. Kao da smo opet pokleknuli pred zakonitostima tradicionalne povijesti i kompleksom male rubne kulturne sredine koji nukaju na pronalaženje što starijih ishodišta kao svjedočanstava vrijednosti. A naše je baštinsko

² Isto. Str. 19

³ Isto. Str. 21

⁴ Isto. Str. 38

bogatstvo postojalo, dapače, samo skriveno u crkvenim i svjetovnim riznicama, galerijama predaka, stvarnim lapidarijima itd.⁵

3. Oblici sabiranja u službi pamćenja

3.1. Crkvene riznice

Crkva je u hrvatskim zemljama imala ulogu najozbiljnije stvarateljice uspomena i najstarijeg kulturnog lučonoše i doista se najranije upravo u njenom krilu, na samim počecima srednjeg vijeka, počela razvijati svijest o kulturnim vrijednostima i snazi svjedočenja pojedinih predmeta materijalne kulture i potrebi njihova očuvanja. A sjedišta biskupija, veće crkve i sjedišta samostanskih zajednica postale su sakralnim mjestima kristalizacije baštine i, s vremenom, prvom baštinskom mrežom. Među njima se ističu znamenita sjeverna središta u Zagrebu i Lepoglavi, potom ona na Jadranskoj obali od Trsata, preko crkvenih blaga Zadra i Splita, pa sve do Dubrovnika i Kotora. Ishodišna mjesta u nastanku riznica svakako su sakristije kao prostori građeni najčešće uz sama svetišta crkava i u kojima su se nekada kao i danas čuvali simbolički predmeti i odjeća namijenjeni liturgiji, a svećenici se odijevali za vršenje liturgijskog čina.⁶

3.2. Kanonici kustosi

Promišljenim i tijekom vremena sve funkcionalnijim prostorima čuvanja valja u priči o riznicama priključiti i za to odgovornu osobu. Zbor svećenika stolnog kaptola koji su kao suradnici biskupu pomagali u upravljanju je brojao trideset tri kanonika. Među njima je bio i *custos ili čuvar*, koji se nazivao i *thesaurarius*. Najvažnije zadaće kustosa su bile vezane uz samu katedralu u smislu stalnog čuvanja i brige za stanje njena raznolika inventara. Kustos je morao bilježiti sva novčana primanja i izdatke. Morao je voditi brigu i o rukovanju kaptolskim pečatom, kao i čuvati kaptolski arhiv. Sličnost muzejske profesije je zapažena u pisanju imovnika katedrale: kao što je u Zagrebačkoj biskupiji kanonik-kustos zadužen za čuvanje predmeta u riznici i vođenje inventara, tako je i u današnjim muzejima kustos stručni

5 Isto. Str. 43

6 Isto. Str. 48

radnik zadužen za iste poslove. Po tome muzejska struka u Hrvatskoj ima davne korjene i dugu tradiciju.⁷

3. 3. Vrste različitih predmeta i načini sabiranja

Vrste različitih predmeta koji su se stoljećima sabirali u crkvenim riznicama diljem Hrvatske, izuzimajući gotov novac – pecunia, kao i arhivsku građu, koji su se također čuvali u ovim prostorima. Gotov novac podsjeća na prvobitnu funkciju svih riznica – čuvanje ekonomskih vrijednosti, a arhivska građa svjedoči i o upravnoj i sudskoj ulozi pojedinih crkvenih središta koja su bila mjesta izdavanja javne uprave: kupoprodajnih ugovora, prijepisa isprava, oporuka itd. Što se tiče liturgijskih knjiga, a među kojima liturgičari razlikuju one koje se rabe u liturgijskom slavlju, one za časoslov, za uređenje i tijekom slavlja te one za druge sakramente i obrede, zaista ih nalazimo zabilježene u crkvenim inventarima. Iduću skupinu predmeta sačinjava crkveno ruho, tekstilna i druga oprema.⁸

Najuobičajeniji način prikupljanja predmeta u riznicama i sakristijama jest darivanje, od kojeg nisu zazirali niti svjetovni niti crkveni poglavari. Činili su to oni najviši u hijerarhiji – biskupi i generalni vikari, ali i kanonici i obični svećenici. No, brojni su se predmeti u sakristijama i riznicama tijekom stoljeća nabavljali i redovitim putem, tj. kupovanjem.⁹

3. 4. Svjetovne riznice

Po vremenu trajanja i nazočnosti u ljudskom društvu svjetovne riznice predstavljaju, uz svoje crkvene inačice, najstariji oblik sabiranja baštine. Riječ o prostorima u kojima su se od prvih velikih civilizacija na Istoku, pa sve do muzealizacije u 19. st., pri vladarskim prijestolnicama i dvorovima, velikaškim sjedištima i pojedinim plemićkim dvorcima i kućama čuvali novci, predmeti izrađeni od plemenitih kovina, osobito znaci vlasti i časti, skupocjeno oružje i konjska oprema, vrijedno posuđe i ruho. U razdoblju renesanse isti taj vladarski i utjecajni sloj posjedovao je već razvijene oblike sabiranja, poput kabineta ili komora rijetkosti

⁷ Košćević, Ž.: Muzej u prošlosti i sadašnjosti // Muzeologija. - (1977), 21 ; str. 24

⁸ Isto. Str. 34

⁹ Vujić, Žarka: Izvori muzeja u Hrvatskoj. Zagreb: Art magazin Kontura, 2007. Str. 68

i umjetnosti, pa i krajnje specijalizirane zbirke, primjerice numizmatičke ili one umjetničke smještene u sobama ili galerijama kao dugim hodnicima plemićkih gradova i dvoraca.¹⁰

Prelijepa riječ za nakupljeno blago – riznica – dolazi od grčke riječi riza kojom se označavalo svećeničku haljinu. U duhu toga riznica je i rušnica, čuvaonica ruha. Pažljivo istraživanje brojnih inventara i nešto rjeđih opisa onodobnih građevina pokazalo je kako su riznice imali gotovo svi hrvatski magnati u svojim većim i značajnijim gradovima. Tako su je Draškovići imali u svom obiteljskom sjedištu u Trakošćanu. Ponajviše je podataka o postojanju privatnih riznica ostalo u čitavom mnoštvu popisa, procjena i tužbi nastalih tijekom i poslije zapljene imanja obitelji Zrinski i Frankopan 1670. Godine. Prema ovim izvorima rizničke su prostore sami Zrinski imali posve sigurno u Čakovcu, Ozlju i Ribniku, Frankopani u Bosiljevu.¹¹

Prema količini predmeta iz riznice u Ozlju, morala je ta prostorija biti razmjerno velika. Pobrojat ćemo tek pojedine grupe predmeta: bogata i vrijedna konjska oprema, oružje ili dijelovi oružja izrađeni od dragocjenih metala, vrijedna oprema za ratovanje i putovanje, skupocjeno posuđe, svijećnjaci, tkanine, kože, bilježnice za pisanje kao u venecijanski papir za pisanje, kutije pune koralja te slike. I ova ozaljska riznica je bila dobro zaštićeno i osigurano domaćinsko spremište prije svega, u kojem ne nalazimo niti jedan trag koji bi ukazivao na bilo kakva prezentacijska nastojanja.¹²

3. 5. Sabiranje i čuvanje oružja

Govoreći posvema općenito o sadržaju svjetovnih riznica, razmjerno smo često spominjali oružje. Doista je ono bilo sastavnim dijelom baštinskog svijeta riznica na čitavom srednjeeuropskom prostoru pa i šire. U nas je oružje stoljećima bilo doslovce dio življenja, svjetonazora i kulture i ponajbolji znak težine okolnosti i ozbiljnosti povijesnih vremena na našim prostorima.

10 Isto. Str. 81

11 Zgaga, V.: Počeci muzeja u Hrvatskoj // Muzeologija. (1990), 28 ; str. 8.

12 Isto. Str. 10

3. 6. Armamentariji

U našem zamišljenom zbirkotvornom pojmovniku ključnu riječ vezanu uz sakupljanje i čuvanje oružja predstavlja armamentarij ili oružarna. Prvo spominjanje armamentarija kao specijalne zbirke posvećene jednoj određenoj grupi predmeta – oružja. Takve funkcionalne spremnice oružja – oružarnice – imali su u Bosiljevu i stari grad i nova Frankopanova kurija, očevidno i u Bakru Zrinskih.¹³

4. Oblici sabiranja u službi saznavanja

4. 1. Epigrafske zbirke

Započeo je humanizam¹⁴, nošen strašću i potragom za literarnim nasljeđem, osobito nakon 1400. kad je uspostavljeno tržište rukopisa u Grčkoj i Carigradu i kad su otkrivene bogate knjižnice samostana sjeverno od Alpa. Sv. Cirijak¹⁵ je izrazito važan spomena. Suradivao je s prvim krugom zadrarskih humanista, a u nekoliko navrata posjećivao je Dalmaciju. Dapače, tijekom 1436. boravio je ondje više mjeseci i prepisivao grčke i rimske natpise na prostoru Zadra, Nina, Nadina, Kirčuke, Visa, Hvara i Kotora.¹⁶

U razdoblju renesanse prepisivanje natpisa s antičkih spomenika i njihovo bilježenje i stvaranje manje ili više iscrpnih popisa bilo je posvema jednako vrijedno i imalo karakter stvaranja zbirke, kao i sakupljanje stvarnih kamenih ulomaka s natpisima. Riječi Vergilija Koproanina najbolje opisuju tu sposobnost teksta, ne samo da zabilježi znanje, već i da bude oblikom pamćenja: „I kako naša memorija ne može zadržati sve, štoviše, vrlo malo, tako i knjige, smatram, moramo ljubomorno čuvati kao drugu memoriju, jer one, kao i kultura, predstavljaju opću riznicu koja sadrži sve što možemo saznati i što možemo pamtiti “.¹⁷

13 Vujić, Žarka: Izvori muzeja u Hrvatskoj. Zagreb: Art magazin Kontura, 2007. Str. 101

14 Humanizam – razdoblje kasne srednjovjekovne povijesti obilježeno težnjom za upoznavanjem i nasljedovanjem klasičnih rimskih i grčkih književnosti i civilizacije. Začeci se nalaze u talijanskim gradovima u 14. st., ali humanizam svoj procvat doživljava tijekom 15.st., kada se širi i na veći dio Europe.

15 Sv. Cirijak – bio je đakon pape Marcela (308. – 309.), živio je u Rimu u doba cara Dioklecijana.

16 Vujić, Žarka: Izvori muzeja u Hrvatskoj. Zagreb: Art magazin Kontura, 2007. Str. 129

¹⁷ Isto. Str. 134

4. 2. *Hektoroviće* tvrdalj

Osnovni medij kojim je započela obnova interesa za antiku je bio tekst, i to kako književni u obliku rukopisa odnosno knjige, tako i onaj urezan kao natpis u kamenu ili na novcu. No, uskoro je uslijedilo sabiranje starina u kojima je dominantna vrijednost bila ona vizualna, pa čak i estetska. Čini se kako su prve takove zbirke počeli stvarati oni izoštrena i likovno podučena oka – umjetnici.

No, tek će u 16. st. započeti oblikovanje zbirki na taj način da se kroz odabiranje, klasificiranje i prezentiranje različitih umjetničkih i prirodoslovnih predmeta predoči određeni manje ili više cjeloviti pogled na svijet. Tako započinje nastanak kabineta, u Europi poznatih i kao studiolo, Wunderkammern, Kunstkammern itd., kao osnovnog obrasca sabiranja druge polovine 16. stoljeća, koje povezujemo s renesansnom epistemom. Njihovo uređenje i organizacija u prostoru dobrim su dijelom potjecali od tadašnje spoznajne metode – vještine ili umijeća pamćenja – ars memoriae. Umijeće pamćenja staro je antičko sredstvo za vježbanje govorništa.¹⁸

Hrvatska u razdoblju renesanse nije imala takvih zbirki, što uopće ne treba čuditi kad se zna koliko ju je dobara, utvrda, ljudstva, gospodarskog i kulturnog napretka stajala duga opasnost od Turaka. No, ako i nismo posjedovali tada kabinete svijeta¹⁹, pronašli smo u okviru epigrafskih napora doista osobit primjer renesansnog poimanja svijeta koji može biti objašnjen na temelju tehnike umijeća pamćenja, pa i ideje kazališta svijeta. I tako napokon započinjemo govoriti o Tvrdlju, imanju i građevnom kompleksu pjesnika, arhitekta, filozofa i melografa Petra Hektorovića u Starom Gradu na Hvaru. U početku je to bila samo ladanjska vila s ribnjakom i velikim vrtom. S vremenom ju je Hektorović, zahvaljujući svom iznimnom smislu za graditeljstvo i gospodarstvo, pretvorio u arhitektonski dovršen, ekonomski uporabljiv i utvrđen kompleks.²⁰ Tvrdalj pomiruje dva tipa arhitekture, kaštel i ljetnikovac, u specifično rješenje fortificirane renesansne vile. To samo po sebi ne bi bilo neobično da njegova unutrašnja struktura nije osobitog tipa. Tvrdalj, naime, ima i neke odlike samostana. Najveća znamenitost Tvrdalja je bez sumnje njegov ribnjak s bočatom vodom, nastanjen

18 Isto. Str. 137

19 Kabineti svijeta - Pojam koji je u sebi udružio jedno od najčešćih početnih prostornih određenja muzeja – kabinet ili studio ili radnu sobu u kojoj se bavilo znanstvenim aktivnostima.

20 Vujić, Žarka: Izvori muzeja u Hrvatskoj. Zagreb: Art magazin Kontura, 2007. Str. 139

ciplima. Ribnjak je vjerojatno nastao na ostatku neke antičke piscine ili lučke naprave. Iza ribnjaka, prema jugu, pruža se brižno njegovan perivoj. Pjesnik je na Tvrdalju postavio nekoliko desetaka natpisa na latinskom i hrvatskom te jedan na talijanskom jeziku. Natpisi su većinom pisani u moralističkom tonu u duhu humanizma.²¹

4. 3. *Od splitskog nadbiskupskog muzeja do Augustova hrama u Puli?*

1750. godine je splitski nadbiskup Pacific Bizza osnovao Muzeja splitske nadbiskupije. Bio je to lapidarij u atriju biskupske palače koja se nalazila tik uz katedralu i koja je izgorjela početkom našeg stoljeća. Zadarski liječnik Ante Danielli Tomasoni osniva 1770. svoj privatni muzej u kojem skuplja prirodne rijetkosti, arheološke predmete, oružje, novac i stare knjige.

Najvažnije antičke građevine na istočnoj obali Jadrana, arena u Puli i Dioklecijanova palača u Splitu s nedalekim ruševinama Salone, bile su ključne kohezijske točke za utemeljenje zbirki od kojih ona splitska kontinuirano do danas kao Arheološki muzej, dok se ona u Puli gasi kako da bi tek kasnije u 20. stoljeću doživjela institucionalizaciju u Arheološki muzej Istre.²²

U posvema nabujalom interesu za natpise na kamenim spomenicima i to na čitavom prostoru hrvatskih zemalja, a koji je manje ili više usvojio znanstvene epigrafske metode, jednako kao i svijest potrebitosti brige za sudbinu te pisane kamene baštine, doista nije trebao čuditi podatak o osnutku prve muzejske ustanove u Hrvatskoj upravo u obliku lapidarija. I to lapidarija uspostavljenog u Augustovu hramu u Puli 1802. godine, zahvaljujući francuskoj baštinskoj inicijativi i maršalu A. F. Louisu Marmontu. Nema sumnje da je morala biti riječ o arheološkom muzeju za koji je poticaj mogao dati u to doba upravo maršal Marmont.²³

²¹ Balemarić, Joško. Hektorovićeve Tvrdalj – čisti književni koncept// Vijenac 159 (2000.) URL: <http://www.matica.hr/Vijenac/Vij159.nsf/AllWebDocs/HektorovicevTvrdalj> (2012-09-10)

²² Maroević, Ivo: Muzeji - odraz mentaliteta razdoblja : (Hrvatska između prosvjetiteljstva i romantizma) // Osječki zbornik. - 24/25 (2001) ; Str. 198

²³ Vujić, Žarka: Izvori muzeja u Hrvatskoj. Zagreb: Art magazin Kontura, 2007. Str. 17. Str. 158

4. 4. Numizmatičke zbirke

Ako je i jedno materijalno svjedočanstvo civilizacije Klasičnog svijeta naišlo na trajni interes kasnijih razdoblja, onda je to bio novac – primjerci veći ili manji, srebrni, bakreni, ali i zlatni, čuvani kao ekonomska zaliha, zaštitni amuleti, preoblikovani u vrijedne komade nakita, kao i sredstva prezentiranja novih moćnika. Sve učestalijim i raširenijim interesima za sabiranjem novca, a koji su su uočeni već i u srednjovjekovlju, pridonijela je i njegova veličina, koja nije, zapravo, niti u slučaju rimskih medaljona i kasnijih medalja prelazila dlan. 15. stoljeće je vrijeme procvata numizmatičkih zbirki, njihov broj očevidno raste. Nadbiskup Mafej Valleressa, visoki crkveni dostojanstvenik, koji je djelovao u Zadru gotovo pola stoljeća, bio je i pisac i sakupljač starih novaca, tj. prvi numizmatičar.²⁴

U 17. stoljeću na sjeveru Hrvatske, imamo barem dvojicu velikaša u kojih je poticaj sabiranju novca i medalja mogao doći upravo iz spomenutog društvenog položaja i života primjerenog tomu. Mislimo pritom na Nikolu I. Draškovića i Nikolu VII. Zrinskog. Nikola Drašković posjedovao je numizmatičke primjerke i medalje radi vrijednosti, starosti, rijetkosti i ljepote, dok ih je Nikola Zrinski posjedovao radi portretnih prikaza i njihovog svjedočenja o izgledu i djelima povijesnih osobnosti.²⁵

4. 5. Kabineti svijeta

Pojam koji je u sebi udružio jedno od najčešćih početnih prostornih određenja muzeja – kabinet ili studio ili radnu sobu u kojoj se bavilo znanstvenim aktivnostima, pa tako i sabiranjem i čuvanjem i prirodoslovnih predmeta i rukotvorina, s njegovim znakom odnosno interpretacijom – slikom svijeta – na koju je upućivala svaka sabirateljska cjelina smještena u nabrojenim prostorima učenja.²⁶

U Dubrovniku se rađao novi sabirateljski fenomen i to u kući jednog pučanina. Pritom mislimo na muzej Iva Alentina Natalija, dugogodišnjeg vještog i rječitog tajnika Dubrovačke Republike, jezikoslovca i sabiratelja. On je stvorio naš najraniji primjer muzeja znanstvenika. Utvrđeno je kako se muzej nalazio smješten u obiteljskoj kući u ulici Između Polača koja teče paralelno sa Stradunom.. Zbirke koje su ga sačinjavale bile su smještene u zasebnoj prostoriji,

24 Isto. Str. 164

25 Isto. Str. 183

26 Isto. Str. 199

u priboru učenosti. Bile su to prije svih oveća zbirka rukopisa, a danasve prvotisaka od oo četiri stotine primjeraka, jednako tako i numizmatička zbirka, prijepisi starih natpisa te zbirka prirodnina.²⁷

5. Muzeji u prvoj polovini 19. stoljeća

Muzeji doživljaju u Europi snažne promjene krajem 18. st. Dotadašnje kraljevske, velikaške i ine druge zbirke postaju muzejima, a ovi se pak nakon Francuske buržoaske revolucije 1789. godine institucionaliziraju i postaju dobrim dijelom državne institucije. To je uz ostalo bilo i ostvarenje težnje prema demokratizaciji pristupa baštini, čime se počela stvarati nova edukacijska tradicija. Muzej postupno prestaje izdvojeno zadovoljavati svoj usporedni sadržaj; prestaje biti „hižom za vučenje“ kako ga je svojevremeno definirao Belostenec.²⁸

Muzeji u Hrvatskoj u to vrijeme nastaju kao institucije, održavajući i time mentalitet razdoblja. Interes za antiku generira snažni klasicizam kao odrednica razdoblja i bogatstvo antičkih nalaza u priobalnom područjima. Raznolikost prirodnog svijeta stimulira prikupljanje raznorodnog prirodoslovnog materijala.

Osnivanje prvih javnih ustanova muzejskih ustanova, pojačani rad na skupljanju, čuvanju i istraživanju arheološke i povijesne građe, pa predajne narodne kulture i građe o prirodi u doba narodnog preporoda u Dalmaciji u 19. st. ima dugu povijest, brojne preteče i poseban razvoj, dijelom različit od ostalih naših krajeva.²⁹

U Hrvatskoj se ideja narodnog muzeja javlja gotovo istovremeno u središtima razjedinjenog hrvatskog teritorija, u skladu s političkom situacijom toga doba, ali različitih predznaka koji označavaju različitosti Dalmacije na jednoj strani i Hrvatske i Slavonije na drugoj strani. To su narodni muzej u Zagrebu (1832.) kao središte Dalmacije i Narodni muzej

27 Isto. Str. 213.

28 Maroević, Ivo: Muzeji - odraz mentaliteta razdoblja : (Hrvatska između prosvjetiteljstva i romantizma) // Osječki zbornik. - 24/25 (2001) ; Str. 199

29 Barović, Šime: Muzeologija i arheologija u Dalmaciji u doba preporoda // Zadarska revija. - 36 (1987), 4-5 ; Str. 463

u Zagrebu (1836. – 1866.) kao središtu Hrvatske i Slavonije i nastajućoj hrvatskoj metropoli, koja će polovicom stoljeća ujediniti svoje povijesne dijelove u jedinstvenu gradsku cjelinu.³⁰

Prvi je osnovan splitski muzej, već od početka kao čisto specijalizirani Arheološki muzej, jer je njegovo osnivanje uvjetovano mnoštvom spomenika otkrivenih u Solinu. Njegovo osnivanje potakao je i podržao austrijski car Franjo I. Prilikom svoje posjete Splitu i Solinu 1818. Na osnovi toga muzej je osnovan 1821. godine, ali je dugo trebalo da u pravnom smislu počne djelovati, na sustavnom skupljanju, istraživanju i obradi arheološke građe. Po tome je to naš najstariji javni muzej.

Antonia Steinbach, nastanjena na Rabu, udovica ravnatelja prirodoslovnog kabineta, ponudila je zbirku svoga muža. Međutim, iz Biograda, Novigrada, Silbe i Sali nije došao nijedan nalaz. No zato je ninski pretor izvijestio da se u Ninu nalaze ploče s rimskim natpisima i reljefima, pa je preporučio da se te ploče odvezu u Zadar, gdje je i osnovan narodni ili pokrajinski muzej 30. studenog 1832., smješten u jednoj sobi Providurove palače u kojoj je sada bila vlada. Tadašnji austrijski namjesnik general Vetter Vjenceslav Lilienberg uputio proglas narodu cijele Dalmacije o skupljanju i obrađivanju prirodnih dobara, industrijskih proizvoda i starina za muzej koji se osniva u Zadru kao sjedište pokrajine. Već od početka je muzej zamišljen kao ustanova koja će svestrano skupljati i istraživati svekoliko blago pokrajine, što je i tadašnja opća koncepcija muzeja.³¹

Među donatorima se ističe i korčulanski gradonačelnik Mate Kapor, koji je muzeju poklonio neke hrvatske rukopise – prijepise izvornika što su se čuvali u Rimu, a njih je spominjao Ivan Lučić Lucius u *De Regno Dalmatiae et Croatiae*, a oni su bili vrlo zanimljivi za povjesničare hrvatskoga jezika.³²

1824. godine je austrijski general Laval Nugent kupio kaštel Trsat i pripremao ga za prihvatanje muzeja da bi 1837. u kulama smjestio antičke skulpture, stare i vrijedne slike najslavnijih slikara, zbirku etruščanskih vaza i brončane predmete. 1843. u muzej dolazi Mijat

30 Maroević, Ivo: Muzeji - odraz mentaliteta razdoblja : (Hrvatska između prosvjetiteljstva i romantizma) // Osječki zbornik. - 24/25 (2001) ; Str. 200

31 Barović, Šime: Muzeologija i arheologija u Dalmaciji u doba preporoda // Zadarska revija. - 36 (1987), 4-5 ; Str. 467

32 Pederin, Ivo.: Povijest arhiva i muzeja u Dalmaciji // Zadarska smotra. - 45 (1996), 1-3 ; Str. 111.

Sabljar kao kustos te se muzej širi na zgrade izvan kaštela, a još 1875. Ivan Kukuljević-Sakcinski piše da zbirka uz ostalo ima do 200 slika najpoznatijih talijanskih slikara.³³

Zagrebački muzej je utemeljen odlukom Hrvatskog sabora 1836. na inicijativu iliraca, iako je Ljudevit Gaj ideju o osnivanju muzeja iznio znatno ranije. Zbirke tog muzeja otvorene su za javnost u Narodnom domu (Ilirskoj dvorani) 1846. godine.³⁴

Teritorijalne određenost zbirki Narodnog muzeja upravo odražava mentalitet razdoblja, koji u nas ima svoju specifičnost zahvaljujući podvojenosti hrvatskog državnog teritorija. Materijalne stvari skupljene u muzeju postaju dio aparata za prikazivanje znanja, ali u funkciji čvrstog vezivanja uz baštinu tla i naroda koji na njemu obitava. Taj univerzalni prosvjetiteljski pristup, raslojen poticajima pojedinačnih znanstvenih disciplina i nanovo integriran pojačanim i nanovo definiranim nacionalnim nabojem pokazao je svoje specifičnosti i u muzejskoj djelatnosti u Hrvatskoj u prvoj polovici 19. stoljeća. Ona je time postala jedan od mogućih odraza razdoblja.³⁵

U četrdesetim godinama ističu se iskopavanja u Solinu koja je vodio Francesco Carrara. Carrara je s tim iskopavanjima postao učenjak od europskog glasa, pa je postao članom brojnih učenih društava u Europi. Njegova zasluga je da je Dalmacija stekla glas pokrajine bogate nalazima grčke i rimske starine.³⁶

Učena društva potekla su iz običaja skupljanja umjetnina i u svezi muzejskom djelatnošću; ona ipak nisu odigrala znatniju ulogu u Dalmaciji, ali svjedoče o glasu Dalmacije u inozemstvu. Carrara je bio jedini istaknuti znanstvenik europskog glasa. Članstvo naših ljudi u tim društvima govori o dobrom glasu koji je prije svega dalmatinska arheologija stekla u Europi, a ona kažu nešto i o klijanju prirodnih znanosti i industrije kod nas.

33 Maroević, Ivo: Muzeji - odraz mentaliteta razdoblja : (Hrvatska između prosvjetiteljstva i romantizma) // Osječki zbornik. - 24/25 (2001) ; Str. 201.

34 Isto. Str. 202.

35 Isto. Str. 204.

36. Pederin, Ivo.: Povijest arhiva i muzeja u Dalmaciji // Zadarska smotra. - 45 (1996), 1-3 ; Str. 115.

Dalmatinski su muzeji nastavili sa svojim razvitkom do kraja stoljeća, kad je 1893. Osnovan i Muzej hrvatskih arheoloških spomenika s arheološkim nalazima hrvatskih narodnih vladara iz ranog srednjeg vijeka. No o tome još nisu nađeni arhivski fondovi.³⁷

6. Muzeji u drugoj polovini 19. stoljeću

U Hrvatskoj se u Zagrebu osniva Strossmayerova galerija starih majstora u okviru Južnoslavenske akademije znanosti i umjetnosti 1868. god biskupovom darovnicom; 1880. nakon dovršenja zgrade, bila je prenesena iz Đakova u Zagreb i otvorena 1884. Ona pokazuje domet skupljanja umjetnina u Hrvatskoj u drugoj polovici stoljeća, po kriteriju međunarodno priznatih vrijednosti. Muzeji za umjetnost i obrt javljaju se u drugoj polovici stoljeća kao spona između zbirki što su se u prošlosti zvale „curiosa artificialia“, umjetničkih i tehničkih muzeja. U Zagrebu je 1880. godine otvoren Muzej za umjetnost i obrt.³⁸

U Dalmaciji se, 1893. godine u Kninu osniva Muzej hrvatskih arheoloških spomenika, povijesni muzej po karakteru, a arheološki po metodi i srednjevjekovnom razdoblju koji istražuje. On je inspiriran nalazom iz Muća s natpisom hrvatskog kneza Branimira iz 9. st. i njegove zbirke, koje se sustavno razvijaju i proširuju drugim nalazima, predstavljaju izvor i svjedočanstvo najranije povijesti Hrvata.³⁹

Skupljanje etnografskog materijala u Hrvatskoj započinje 1874. godine kada je za Narodni muzej u Zagrebu otkupljena zbirka narodnih umjetnina Srećka Lava. Kasnije se materijal seli i proširuje u Muzeju za umjetnost i obrt, Hrvatskom školskom muzeju i Trgovačkom muzeju; 1919. godine osnovan je, 1922. i otvoren Etnografski muzej u Zagrebu. Međutim, prvi etnografski muzej u Hrvatskoj osniva se 1910. u Splitu, nakon izložbe narodne umjetnosti.⁴⁰

³⁷ Isto. Str. 121

³⁸ Maroević, Ivo: Uvod u muzeologiju. Zagreb: Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 1993. Str. 37

³⁹ Isto. Str. 39

⁴⁰ Isto. Str. 40

U Hrvatskoj se prirodoslovni materijal skuplja u okviru narodnog muzeja u Zagrebu. 1878. su osnovani posebni odjeli – Mineralško – petrografski, Geološko – paleontološki i zoološki. Ti će se odjeli u 20. stoljeću razviti u posebne muzeje, a krajem stoljeća nanovo integrirati.

Muzej u 19. st je postao atraktivna institucija, koji ispunjava edukativnu i zaštitnu funkciju, s tim da su umjetničke zbirke mnogo konzervativnije nego primjerice tehničke ili prirodoslovne. Iako je to vrijeme jačanja institucija i palatinskog koncepta u shvaćanju muzeja i kreiranju njegovih novih prostora, istovremeno se zbiva razdvajanje muzejskih zbirki i specijalizacija, čime se muzej dovodi u potpunu ovisnost o novoutemeljenim znanstvenim disciplinama.⁴¹

7. Muzeji u 20. stoljeću

Dvadeseto stoljeće unosi značajne promjene u društveni, gospodarski i politički život čovječanstva, umjetnički i znanstveni razvitak, odnose i veze među ljudima. Nacifašistička ideologija djelovala je na ideologizaciju muzeja i time na znatan pomak u interpretaciji i određivanju značenja muzejskog predmeta. Usporedno usavršavanje prometne tehnologije i relativno laka međusobna dostupnost gotovo svih zemalja svijeta, snažno potiču razvoj turizma, pri čemu posjeti muzejima i kulturnim spomenicima postaju jedan od prvorazrednih animirajućih činitelja. To mijenja društveni položaj muzeja, jer se muzej treba postaviti tako da istovremeno zadovoljava potrebe lokalnog stanovništva i interes povremenih došljaka, često iz sasvim drugih kulturnih sredina.⁴²

U 20. st. prevladavaju muzeji čiji su predmeti u zbirkama, a prema poticajima s kraja 19. st. podijeljeni su u dvije grupe. Jednu čine predmeti na izložbama, koji direktno komuniciraju s publikom, a drugu onu u spremištima, koji su povremeno u studijskim sobama pristupačni istraživačima. Muzeji se počinju aktivno baviti problemima zaštite i pohrane predmeta u spremištima. Tome se prilagođava i način izlaganja. Bazin kaže da „muzeji prestaju biti palače i postaju klinike“. Nakon 1934. muzeji nastoje neutralizirati izložbene prostore kako bi predmeti što više došli do izražaja.

41 Isto. Str. 41

42 Isto. Str. 42

Vrijeme 20. st. osobito ono nakon II. svjetskog rata, vrijeme je velike muzejske ekspanzije koju prati izgradnja novih velikih muzejskih zgrada. U njima se prostorno oblikuju složeni muzeološki programi koji moraju zadovoljiti tri temeljne muzejske sadržajne grupe: izložbene prostore i prostore za publiku, spremišne i studijske prostore i napokon radne prostore muzejskog osoblja s a svim potrebnim radionicama.⁴³

7. 1. Likovno – umjetničke galerije

Bazin kaže da je nekoć dobar kustos bio onaj koji je skupio dobru zbirku, a danas je onaj koji ima smisla za dramatične izložbe. U Hrvatskoj se 1905. godine u Zagrebu osniva Moderna galerija hrvatske likovne umjetnosti, što je vrlo rano i za europska poimanja. Na poticaj I. Kršnjavoga osnovalo ju je Hrvatsko društvo umjetnika, a zatim je 1931. osnovana Galerija umjetnina u Splitu, te 1937. godine Gipsoteka u Zagrebu inicijativom A. Bauera.⁴⁴

Nakon II. svjetskog rata najznačajnije je osnivanje Galerije suvremene umjetnosti u Zagrebu (1954.) koja će, udruživši se s nekoliko drugih umjetničkih muzeja, postati Galerijama grada Zagreba, a 1990. prerasti u Muzej suvremene umjetnosti. Ta je galerija šezdesetih godina svojim pokretom Nove tendencije i izrazito kreativnom djelatnošću dovela Zagreb u poziciju istaknutog europskog likovnog centra. Nadalje su tu i Galerija Meštrović u Splitu, otvorena 1952., Umjetnička galerija u Dubrovniku (1945.), Moderna galerija u Rijeci (1949.). Galerija likovnih umjetnosti je otvorena u Osijeku 1954. godine, a Galerija naivnih umjetnika Hlebinske slikarske škole u Hlebinama 1968. godine u središtu naivne umjetnosti u Hrvata.⁴⁵

U mnogim se gradskim i regionalnim muzejima osnivaju umjetničke zbirke, koje će uz niz privatnih zbirki, te Stalnu izložbu crkvene umjetnosti u Zadru (1967.) i Muzej Mimara u Zagrebu (1987.) činiti okosnicu umjetničke muzejske djelatnosti u Hrvatskoj. Pridodamo li tome djelatnost Umjetničkog paviljona u Zagrebu od početka stoljeća u kome se na izložbama prezentirala hrvatska i europska likovna umjerenost i osnivanje Muzejsko-galerijskog centra u Zagrebu početkom osamdesetih godina, koji je serijom velikih likovnih i kulturoloških izložbi afirmirao Zagreb kao europski izložbeni punkt, tada je pregled ove muzejske djelatnosti, koja

43 Isto. Str. 43.

44 Vujić, Žarka.: Postanak i razvoj umjetničkih muzeja i galerija u Zagrebu // Muzeologija. - (1990), 29-30 ; Str. 85

45 Isto. Str. 91.

je doživjela najveću ekspanziju u nas, dovoljno zaokružen. Umjetnički muzeji u Hrvatskoj uglavnom slijede europske poticaje, ali bez vlastitog traganja za novim muzejskim identitetom i bez integrativnih pomaka u smislu nadržavanja koncepcija reprezentativnog muzeja 19. stoljeća.⁴⁶

7. 2. Povijesni muzeji

U Hrvatskoj se sadržaji povijesnih muzeja, zajedno s drugim muzeološkim sadržajima, počinju razvijati prvenstveno u gradskim muzejima jer su brojni gradovi u Hrvatskoj riznice građe tipične za povijesne muzeje. Oni od kraja pretprošlog stoljeća niču po Hrvatskoj (Dubrovnik 1872. godine, Osijek 1877. godine, Rijeka 1889. godine, Zagreb 1907. godine, Požega 1924. godine, Varaždin i Šibenik 1925. godine i Slavonski Brod 1934. godine) i obogaćuju hrvatski kulturni krajolik. Zanimljivo je da se za Hrvatski školski muzej u Zagrebu osniva 1901. godine kao specifičan povijesni muzej, vezna uz Hrvatski učiteljski dom. Dinamičan razvitak povijesnih muzeja počinje nakon II. svjetskog rata. U Zagrebu se 1952. godine osniva tadašnji Hrvatski povijesni muzej koji će naslijediti starinski materijal Narodnog muzeja i postati jezgrom budućeg nacionalnog povijesnog muzeja.⁴⁷

7. 3. Prirodoslovno – etnografski muzeji

Prirodoslovni i etnografski muzeji u Hrvatskoj ne pokazuju znatniji organizacijski pomak u odnosu na stanje prije I. svjetskog rata. Jačaju se postojeći muzeji i zbirke, a osnivaju se nove zbirke tog tipa u regionalnim, gradskim i zavičajnim muzejima. Integracija prirodoslovnih muzeja u Zagrebu u Hrvatski prirodoslovni muzej, provedena 1990. godine, tendira prema nacionalnom prirodoslovnom muzeju.

7. 4. Arheološki muzeji

Iako 20. stoljeće nije vrijeme velikih arheoloških muzeja u svijetu, u Hrvatskoj oni dobivaju dosta velik naglasak. Već se 1930. godine osniva Arheološki muzej Istre u Puli koji će postati jednom od najdinamičnijih ustanova te vrste u Hrvatskoj. Arheološki muzej u Zagrebu potpuno se prostorno osamostaljuje 1947. godine kada seli u palaču Vranicani na Zrinjvcu. 1947. godine Arheološki muzej u Zadru seli u novoizgrađenu zgradu na Forumu, a

⁴⁶ Isto. Str. 96.

⁴⁷ Maroević, Ivo: Uvod u muzeologiju. Zagreb: Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 1993. Str. 46

Muzej hrvatskih arheoloških spomenika u Splitu 1976. godine useljava se u novoizgrađenu reprezentativnu zgradu na Mejama. Arheološke se zbirke osnivaju gotovo pri svakom gradskom ili zavičajnom muzeju, a raznolika arheološka istraživanja unose obilje materijala u muzejske zbirke u Hrvatskoj.⁴⁸

7. 5. Tehnički muzeji

U Hrvatskoj se Tehnički muzej u Zagrebu osniva 1954. godine. Osim pokušaja da se u nekim gradskim muzejima i pri značajnim industrijskim poduzećima osnuju relevantne zbirke tehničke prirode, taj muzej pokriva područje čitave Hrvatske.

Muzeji će nakon II. svjetskog rata nastojati da izlaženjem iz svojih zgrada i interpretacijom pojedinih lokaliteta i zona (arheoloških ili etnoloških, a kao prirodnih parkova i rezervata i ekoloških) prošire svoju komunikacijsku djelatnost.⁴⁹

8. Muzeji u Hrvatskoj danas

Muzejski dokumentacijski centar (MDC) je javna ustanova osnovana 1955. godine kao dokumentacijska, informacijska i komunikacijska točka hrvatske mreže muzeja. Putem svoje osnovne djelatnosti - dokumentacijske, informacijske, savjetodavne, muzeološke, istraživačke, obrazovne, izdavačke, knjižnične i izložbene - MDC sudjeluje u razvoju hrvatske i svjetske muzejske zajednice.

MDC je središnja točka hrvatske muzejske zajednice, koordinator sustava (mreže) muzeja, mjesto promidžbe hrvatskih muzeja u zemlji i inozemstvu te mjesto inicijativa, učenja i razmjene znanja i iskustava.

48 Isto. Str. 47.

49 Isto. Str. 48

Muzejski dokumentacijski centar potiče:

- očuvanje znanja o povijesti muzeja i galerija Hrvatske
- skupljanje i slanje podataka i informacija o muzejima
- promidžbu muzejske djelatnosti i postignuća muzeja u širokoj javnosti
- promidžbu i unapređenje muzejske struke
- osnivanje novih muzeja
- izradu i predlaganje muzejskih zakona i pravilnika
- širenje informacija o muzejima objavljivanjem stručnih časopisa i publikacija
- promicanje stručnih standarda te unapređenje muzejske struke kreiranjem programa stručnog usavršavanja, stalnog obrazovanja
- slobodan pristup informacijama i građi
- informatizaciju i implementaciju novih tehnologija
- suradnju hrvatskih muzeja s nacionalnim i svjetskim baštinskim institucijama.

Danas u Hrvatskoj djeluje oko 225 muzeja, galerija i muzejskih zbirki koje imaju oko 6.000.000 predmeta te 169 crkvenih zbirki i velik broj privatnih kolekcija. U njima je zaposleno oko 1.000 stručnih djelatnika, kustosa, dokumentarista, informatičara, muzejskih pedagoga, preparatora i restauratora, knjižničara i arhivista koji skupljaju, stručno i znanstveno obrađuju, čuvaju, prezentiraju i komuniciraju muzejsku građu kao segment hrvatske i svjetske kulturne baštine.⁵⁰

⁵⁰ Muzejski dokumentacijski centar. URL: <http://www.mdc.hr/hr/mdc/o-nama/mdc-danas/> (2012-09-10)

9. Zaključak

Muzeologija se kao znanstvena disciplina postupno razvijala slijedeći razvoj sabiranja predmeta i formiranja zbirki, komora rijetkosti i muzeja. Muzeologija se u početku može poistovjetiti s pojmom muzeografije, jer se bavila opisivanjem postupaka u procesu sabiranja i rukovanja predmetima koji su se skupljali u zbirkama i komorama rijetkosti. Razvoj zbirki i muzeja je prošao kroz razne stupnjeve kolekcionarstva koje je uvijek bilo motivirano određenom namjerom, koja je odraz čovjekovih životnih potreba. Tek je u 19. stoljeću muzej postao atraktivna institucija koja ispunjava edukativnu i zaštitnu funkciju. Dolazi do razdvajanja muzejskih zbirki i specijalizacija, čime se muzej dovodi u potpunu ovisnost o novoutemeljenim znanstvenim disciplinama.

U današnje vrijeme muzej postaje svojevrsni laboratorij ideja i predmeta u kojem se osmišljavaju interdisciplinarni pristup koji omogućuje bogatije i raznovrsnije stvaranje znanje. Različitosti društvenih potreba uvjetuju različiti društveni status muzejske djelatnosti, raznolike organizacijske oblike i odnos prema formiranju i održavanju muzejskih zbirki. Nova arhitektura prati nove muzejske potrebe i usmjerava ih prema razumnoj ali precizno definiranoj uporabi prostora. Eko – muzeji, muzeji na otvorenom i muzejsko – izložbeno – kulturni centri otvaraju perspektive, iako tradicionalni muzeji i dalje zadržavaju svoj status i ugled. Ekspanzija rasta broja muzeja i istovremena kriza muzeja samo su obilježja vremena u kojemu živimo i kojemu se ubrzano približavamo.

10. Literatura:

1. Balemarić, Joško. Hektorovićeve Tvrdalj – čisti književni koncept// Vijenac 159 (2000.) URL: <http://www.matica.hr/Vijenac/Vij159.nsf/AllWebDocs/HektorovicevTvrdalj> (2012-09-10)
2. Barović, Šime: Muzeologija i arheologija u Dalmaciji u doba preporoda // Zadarska revija. - 36 (1987), 4-5 ; str. 463-488
3. Koščević, Ž.: Muzej u prošlosti i sadašnjosti // Muzeologija. - (1977), 21 ; str. 13-74
4. Maroević, Ivo: Muzeji - odraz mentaliteta razdoblja : (Hrvatska između posvjetiteljstva i romantizma) // Osječki zbornik. - 24/25 (2001) ; str. 197-204
5. Maroević, Ivo: Uvod u muzeologiju. Zagreb: Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 1993.
6. Muzejski dokumentacijski centar. URL: <http://www.mdc.hr/hr/mdc/o-nama/mdc-danas/> (2012 – 09 – 10)
7. Pederin, Ivo.: Povijest arhiva i muzeja u Dalmaciji // Zadarska smotra. - 45 (1996), 1-3 ; str. 87-121
8. Vujić, Žarka.: Postanak i razvoj umjetničkih muzeja i galerija u Zagrebu // Muzeologija. - (1990), 29-30 ; str.1-141
9. Vujić, Žarka: Izvori muzeja u Hrvatskoj. Zagreb: Art magazin Kontura, 2007.
10. Zgaga, V.: Počeci muzeja u Hrvatskoj // Muzeologija. (1990), 28 ; str. 7-12